

TURISME I GRØNLAND

Af landsretssagfører *Erik Hoff*

Den internationale turisme og Danmark har forlængst accepteret hinanden. Herom taler turiststatistikken sit tydelige sprog til umiddelbar begejstring for dem, i hvis lommer turisternes penge havner. Set fra et samfundsøkonomisk synspunkt bør det imidlertid ikke overses, at turisme kun er direkte valutaskabende i samme omfang, hvori turistindtægterne overstiger de beløb i fremmed valuta, som vi selv som turister anvender i udlandet – og det er mange.

Vil man bevare disse indtægter – og det vil man gerne om ikke andet så af økonomiske grunde – må man imidlertid udnytte de muligheder, der foreligger.

Det egentlige Danmark er ikke noget udpræget turistland, fordi landets naturmæssige og kulturelle seværdigheder ikke kan konkurrere med så mange andre landes – vi vil formentlig altid ligge i den internationale turismes periferi, – men i Grønland har vi en så særpræget og storslået natur, at landet, som det ligger idag, i sig selv repræsenterer en turistmæssig attraktion af meget høj klasse. At denne mulighed ikke før har været udnyttet i turistmæssig henseende, skyldes særlige grunde, således navnlig landets afsondrethed, transportvanskeligheder og de danske myndigheders uvilje mod fremmedbesøg, som det ikke er nødvendigt at komme nærmere ind på. Tiden efter krigen har imidlertid ændret disse forhold og synspunkter så radikalt, at spørgsmålet om turisme i Grønland nu må anskues og behandles på en helt ny måde.

Efter at have besøgt Grønland et par gange i sommermånederne siden 1954 har tanken om landet som objekt for turisme meldt sig. Lad mig straks understrege to ting, dels for på forhånd at imødegå nærliggende indvendinger mod det følgende, dels for at fastslå min personlige indstilling til begrebet turisme. For det første gør jeg ingensomhelst fordring på at være ekspert hverken på Grønland eller på turisme. Jeg har besøgt østkysten to gange og vestkysten én gang, hver gang som medlem af en ekspedition med bjergbestigning som hovedformål, og dette begrænser selvsagt mit erfaringsgrundlag stærkt. For det andet er jeg ikke tilhænger af den turisme,

der i den hellige valutas navn på en banal, pågående facon kun tilstræber at trække så mange penge som muligt ud af turisten. Hellere undvære pengene og bevare værdigheden. Trods denne upopulære indstilling til et valutaskabende erhverv har jeg følt mine rejser i Grønland i den grad som et personligt privilegium, at jeg mente, der burde gives en større kreds lejlighed til at opleve landets enestående og storslåede natur. Det beroliger også tanken, at selv meget talstærke turistskarer vil have svært ved at præge dette vældige land. Iøvrigt gør man klogt i at affinde sig med den kendsgerning, at udviklingen ihvertfald på dette område følger sine egne ubønhørlige love, der ikke lader sig påvirke af sagtnødige indvendinger – knapt nok af de højrerstede.

Emnet er meget omfattende og kan ikke udtømmes i en kort artikel. Men enkelte sider af problemet kan belyses og et par ideer udkastes til nærmere overvejelse af interesserede privatpersoner eller kompetente instanser såsom turistforeninger og rejsebureau'er.

Turisme i almindelig forstand i Grønland vil ikke kunne drives for tiden og næppe heller i den nærmeste fremtid af den simple grund, at der kun findes ét stort hotel, nemlig Handelens nyopførte og meget veldrevne hotel i Sdr. Strømfjord. Dette er forbeholdt transit-flyvepassagerer og kommer derfor ikke i betragtning, men rent bortset herfra ville det egne sig mindre godt som turistcentrum af en anden grund. Det ligger i et fra et turistmæssigt synspunkt ikke særlig interessant område og 200 km fra kyststrækningerne, hvor seværdighederne findes lettere tilgængelige. Der findes ganske vist rundt om i byerne enkelte hoteller og såkaldte gæstehjem, men de er ret små og på ingen måde indstillet på at betjene et almindeligt turistpublikum. Hvorvidt bygning og drift af et par hoteller på egnede steder vil kunne lønne sig, ved jeg ikke, men jeg tvivler. Sæsonen d. v. s. sommeren er kort, resten af året er vejrliget mere eller mindre barsk – og det er navnlig mørkt. En anden sag er, at mange grønlandskendere finder vinteren særlig tiltrækkende med nordlys, mulighed for slædekørsel o. s. v., og skiløb om foråret i et frit og uberørt terræn (Sukkertoppen f. eks. har tilmed en rigtig skihopbakke) kan utvivlsomt friste mange – men alt dette er for specialister og har ingen interesse for den almindelige turist.

Turisme i Grønland er ikke, som nogle synes at tro, blot et pengespørgsmål. Selv Temple-Fielding-turisten vil trods sine mange penge – eller måske på grund af dem – have vanskelige kår i Grønland. Vil han opleve det virkelig seværdige: de dybe fjorde, isblinkene, bopladserne, skærgården, bjergene, indlandsisen, må han befordres vidt omkring – enten i fly eller med båd. At chartre en helikopter eller en vandflyvemaskine er, hvis det overhovedet er muligt, en meget kostbar affære selv for en dollarturist – det koster nemlig så og så mange hundrede kroner i timen. . . Og jeg tør slet ikke forestille mig ansigtet på den dyre turist, der skal på sight-seeing pr.

Den store gletcher i bunden af en sidegren til Evighedsfjorden.

Foto: Erik Hoff

båd og går ombord i en almindelig grønlandsk 30-fods fiskerbåd med de bekvemmeligheder, den byder sine passagerer.

Temple Fielding-turistens modsætning: eventyreren og ekspeditionsmanden behøver vi slet ikke at beskæftige os med. For det første, fordi han slet ikke er turist, og for det andet, fordi han nok skal komme til Grønland, hvis han vil.

En slags turisme på et mere almindeligt plan er dog mulig, nemlig som „pleasure cruise“ eller krydstogt, som det vist må hedde på dansk. Turisterne befordres frem og tilbage ombord i et større skib, der samtidig tjener som deres faste bolig. Herved er man i stand til at give dem den komfort, som de må savne i land, samtidig med, at de ved udflugter dertil eller blot fra skibet kan opleve seværdighederne — ihvertfald i et vist omfang. Lignende krydstogter har i mangfoldige år været gennemført bl. a. til Nordkap og er vistnok meget yndede. Det forekommer nærliggende at formode, at sådanne turistrejser kunne foretages f. eks. til Grønlands vestkyst, hvis seværdigheder næppe står tilbage for Nordnorges. Det bliver måske i mange år den bedste og billigste måde at få turister til Grønland på, og derfor burde forsøget gø-

res – eller rettere gentages. Såvidt erindres, planlagde et af vore rederier for nogle år siden et sådant krydstogt til Østgrønland, men planen blev opgivet på grund af manglende tilslutning.

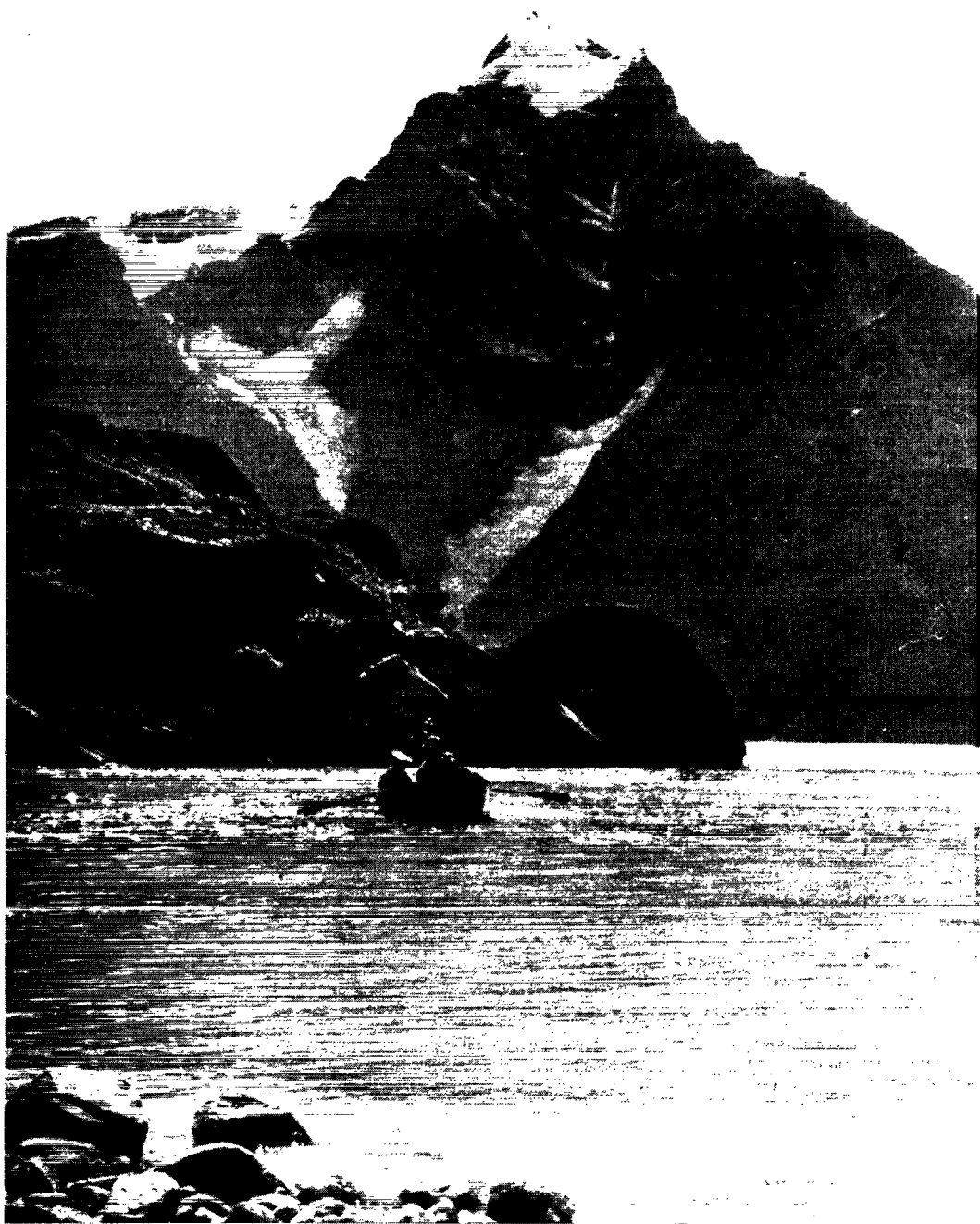
Endvidere må naturligvis mulighederne for flytransport nævnes. Det er en kendt sag, at SAS har fast ruteflyvning på Sdr. Strømfjord, og herfra kan man nu befordres til en række af vestkystens byer med mindre fly, chartret af Handelen. Men her melder spørgsmålet om den videre transport sig igen. Byerne og bopladserne er i sig selv ikke seværdigheder, der kan begrunde den kostbare rejse derop. Det er den grønlandske natur, turisten skal opleve på nært hold – ikke blot fra en damper eller en flyvemaskine – og det forudsætter et lokaltransportsystem, som ikke eksisterer og ikke så nemt lader sig organisere.

Et dansk rejsebureau har iøvrigt sidste år forsøgt sig med selskabsrejser til Vestgrønland. Ud- og hjemturen foregår i chartrede fly, og den lokale sight-seeing sker i større både. Ideen er god og udtryk for et prisværdigt initiativ, der nok skal få succes, hvis planerne griber rigtigt an, og turene ledes af kyndige folk.

Endelig kan nævnes, at der i de senere år har været mulighed for at komme på kortvarige turistbesøg på østkysten. Her er forholdene imidlertid så særprægede, at det sikkert vil vare en rum tid, før turisme på østkysten i større omfang bliver en realitet.

Resultatet af disse betragtninger er således dette, at turismen i Grønland vel er i sin vorden, men at den synes at have trange kår for tiden og næppe kan forvente et større opsving selv med lavere transportomkostninger, sålænge det ikke er muligt at huse gæsterne og navnlig befordre dem omkring på passende måde. Nu er denne artikel naturligvis ikke skrevet alene for at fastslå dette faktum, men for tværtimod at pege på de muligheder for turisme, som landet efter min opfattelse byder på i øjeblikket.

Da bjergbestigning er min hobby, er det nærliggende at nævne som det første punkt, at Grønland næstefter Himalaya har det største samlede bjergområde på jordkloden. Her er helt enestående muligheder for at dyrke bjergsport i enhver tænkelig form, og på dette specielle område er Grønland blevet opdaget af den internationale alpinisme. I årene op til den anden verdenskrig og navnlig efter denne har en række bjergbestigerekspeditioner fra forskellige lande besøgt Grønland. I 1960 har således ikke mindre end 4 ekspeditioner besteget bjerge i forskellige områder – heriblandt den af Dansk Bjergklub udsendte første rent danske ekspedition til Sukkertoppen. Formålet med denne var ganske vist rent alpinistisk, men vi benyttede opholdet til samtidig at undersøge, hvilke andre former for turistbesøg, kystlandet muligt kunne egne sig til. På lignende måde som bjergbestigning, bjergvandring og skisport først blev en populær sport i de europæiske alper, efter at en række dristige og ini-

*Fra Dansk Bjergklubs ekspedition til Sukkertoppen-området 1960.
Lejrpladsen ved Evighedsfjorden.*

Foto: Erik Hoff

tiativrige enkeltpersoner i forrige århundrede havde åbnet vejen, er de bjergbestigere, der klatrer i de grønlandske bjerge, i al beskedenhed pionerer og forløbere for fremtidens turisme.

Men Grønland er ikke blot en vidunderlig tumleplads for bjergbestigere. Landet byder rige muligheder for alle, der har sans for en tilværelse i storslået, helt uberørt natur med adgang til vandringer i store åbne dale og i fjeldene, fiskeri, jagt (omend i begrænset omfang) og sejlads i skærgården og fjordene. Man kan drive botaniske, geologiske og arkæologiske studier – dyrelivet er et helt kapitel for sig.

Utallige steder på vestkysten kan man slå lejr ved kysten nær en frisk elv på et blødt tæppe af polarpil, dværgbirk, rypelyng og mosser. Bag ved har man en åben dal omgivet af lettilgængelige fjelde, som man ikke behøver at være bjergbestiger for at vandre i. En dag dukker pludselig en nysgerrig polarræv op nær ved lejren, og på sine ture kan man møde en edderfuglemor med sine unger, medens en havørn kredser højt oppe i luften. På strandbredden ligger familiens lille båd, og når vejret er dertil, sejler man ud på fjorden og tager et par torsk op til middagen, hvis man da ikke er så heldig at få en af de laks på kroen, der står foran elvmundingen. Mens man sidder med snøren, kan man i det fjerne se ryggen af et marsvin eller en mindre hval, måske hovedet af en sæl.

Dette er ikke teksten til en af den slags turistbrochurer, der lover mere end de holder – jeg har selv oplevet det alt sammen og mere til. Det er rigtigt, at rejsen derop og hjem endnu må skrives med et fire-cifret tal, og transporten ud til lejrpladsen koster naturligvis også penge, men selve opholdet i Grønland behøver ikke at koste mere end selve forplejningen, og den er ikke dyr på en lejr tur.

I en tid, hvor camping-turismen er den store mode, skulle man mene, at i hvert fald nogle turister ville bytte opholdet på en overfyldt og larmende campingplads i Mitteleuropa for den her beskrevne tilværelse. Så har jeg endda ikke nævnt midnats-solen – hvis man er nord for polarkredsen naturligvis – turene rundt i skærgården og ind i fjordene, besøg på bopladser og udsteder og meget mere.

Det er indlysende, at en sådan tilværelse ikke er for folk, der ikke kan leve uden aviser, telefon, radio eller fjernsyn. Praktisk håndelag og sans for at leve et vist primitivt liv er en forudsætning, ligesom udrustningen må være i orden og turen forberedes med største omhu og i de mindste enkeltheder.

Endelig må det understreges – endda meget stærkt – at et vist kendskab til den grønlandske natur er en absolut nødvendighed. Det er f. eks. vigtigt at vide, at der kan være store misvisninger på kompasset, og at det visse steder ovenikøbet er helt uanvendeligt som følge af magnetfelter i jorden. Der er stærkt tidevand med højdeforskelle helt op til 5 m. Det er således ikke nogen morsom situation at komme hjem til lejren fra en tur i fjeldet og se sin båd på vej med strømmen ud af fjorden, fordi

den ikke har været trukket langt nok op på land. Og vé den, der letsindigt forsøger at svømme ud efter den . . . han har de største chancer for hverken at nå båden eller tilbage til strandbredden, for vandet er iskoldt selv om sommeren. Sejlads i små både på fjordene og i skærgården for slet ikke at tale om udenskærs sejlads skal foregå med den største forsigtighed og kun med en kyndig mand ved roret. Foruden tidevand er der strøm, skær, isskusser, tåge, dønninger og andre ubehageligheder for ikke at sige farer. Alt dette bør dog ikke afskrække nogen fra at gøre forsøget – bærer man sig fornuftigt ad, sker der intet, blot man holder sig for øje, at de grønlandske farvande er helt forskellige fra danske søer og bælter.

Hvad man end vil mene om betimeligheden af turisme i Grønland og dens eventuelle indvirkning på befolkningen, må man sikkert se i øjnene, at den internationale turisme før eller senere vil søge – eller hjem søge – også dette land. Det er altfor særpræget og smukt til at det fortsat vil kunne henligge som en i turistmæssig henseende hvid plet på landkortet. Jeg har som nævnt i indledningen ikke villet tale mod denne udvikling, men blot ønsket at pege på de ganske vist begrænsede muligheder for turistbesøg, landet for øjeblikket byder. De, der har lyst til at se noget nyt og som tager initiativet til at tilbringe en sommer i Grønland på den måde, jeg her har forsøgt at beskrive, vil ikke fortryde det – derfor kan jeg garantere. De vil få en oplevelse, som vil sætte sig fast i sindet resten af deres liv – og de vil længes tilbage. Det sidste er gentaget indtil trivialitet, men det er sandt.

Det må håbes, at de turistmæssige opgaver i Grønland snarest må blive taget op fra dansk side – ikke af staten, men ved privat foretagsomhed – så at andre nationer ikke kommer os i forkøbet. Det er en nærliggende og naturlig opgave for Danmark – vi kan og bør løse den selv.

